

**RAQAMLASHTIRISH ORQALI MONOPOLIYAGA QARSHI
KURASHISHI VA KORRUPSIYANI OLDINI OLISH VA ISHIZLIKNI
KAMAYTIRISH**

Kuziyev Ravshan Ramazanovich

O'zbekiston Bank-Moliya Akademiyasi, PhD.

E-mail: Ravshan828@mail.ru

Tel: +998949701100

Xodjaev Rashidjon Ravshanovich

O'zbekiston Bank-Moliya Akademiyasi mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: Rashid-81@mail.ru

Tel: +998977337673

Annotatsiya: Raqamlashtirish bugungi kunda iqtisodiyot, boshqaruv va ijtimoiy jarayonlarni o'zgartirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada raqamlashtirish vositalari orqali monopoliyaga qarshi kurashish, korrupsiyani oldini olish va ishizlikni kamaytirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar yordamida davlat boshqaruvida shaffoflikni oshirish, raqobat muhitini rivojlantirish va iqtisodiy jarayonlarni samaradorlashtirish usullari ko'rib chiqiladi

Kalit so'zlar: Raqamlashtirish, monopoliya, korrupsiya, ishizlik, raqobat, digitalizatsiya, davlat boshqaruvi, bozor tengligi

Аннотация: Цифровизация играет важную роль в трансформации экономики, управления и социальных процессов в настоящее время. В данной статье анализируются возможности борьбы с монополией, предотвращения коррупции и снижения безработицы посредством цифровых инструментов. Рассматриваются методы повышения прозрачности государственного управления, развития конкурентной среды и повышения эффективности экономических процессов с помощью цифровых технологий.

Ключевые слова: цифровизация, монополия, коррупция, безработица, конкуренция, дигитализация, государственное управление, рыночное равенство.

Annotation: Digitalization plays a crucial role in transforming the economy, governance, and social processes today. This article analyzes the potential of digital tools in combating monopoly, preventing corruption, and reducing unemployment. It examines methods for increasing transparency in public administration, fostering a competitive environment, and enhancing the efficiency of economic processes through digital technologies.

Keywords: digitalization, monopoly, corruption, unemployment, competition, digitization, public administration, market equality.

Kirish

Zamonaviy dunyoda raqamlashtirishning ahamiyati har yili ortib boradi. Raqamlashtirish – bu texnologik inqilobning bir qismi bo'lib, u hayotning turli sohalarida innovatsion yechimlarni joriy etishga imkon beradi. Iqtisodiyot sohasida raqamlashtirish monopoliyalarni kamaytirish, korrupsiyaga qarshi kurashish va ishizlikni kamaytirishda asosiy vosita sifatida qo'llaniladi.

Monopoliya va korrupsiya mamlakat iqtisodiyoti uchun xavfli omillar hisoblanadi. Ular raqobatni cheklaydi, resurslarni noto'g'ri taqsimlashga olib keladi va fuqarolarning huquqlariga tahdid soladi. Raqamlashtirish esa shu muammolarga yechim topishda yangicha yondashuvni taklif qiladi.

Tahlil va muhokama

Raqamlashtirishning Monopoliyaga Ta'siri

Monopoliya – bu bozor muhitida bitta yoki bir nechta subyekt tomonidan boshqariladigan holatdir. Monopoliyalar ba'zan tabiiy sabablarga ko'ra vujudga kelishi mumkin, ammo ko'pincha ular korrupsiya va yomon boshqaruv natijasida shakllanadi. Monopoliyalar iqtisodiyotda raqobatni cheklash, resurslarni noto'g'ri taqsimlash va iste'molchilar uchun narxlarni sun'iy ravishda oshirish kabi salbiy oqibatlarga olib keladi. Raqamlashtirish esa monopoliyaga qarshi kurashishda yangicha imkoniyatlarni ochib beradi.

Raqamlashtirishning eng asosiy afzalliklaridan biri bu shaffoflikni oshirishdir. Raqamli platformalar orqali barcha operatsiyalar va boshqaruv jarayonlari ochiq tarzda amalga oshiriladi. Masalan, elektron tenderlar va elektron xaridlar tizimlari monopoliyalarning yashirin faoliyatini cheklashga yordam beradi. Ushbu tizimlar orqali davlat va bizneslar o'rtasidagi munosabatlar avtomatlashtiriladi, bu esa aralashuvchanlik va noto'g'ri qarorlarni kamaytiradi. Raqamlashtirish yordamida monopoliyalarning bozorni nazorat ostida tutishiga yo'l qo'yilmaydi.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar orqali yangi bizneslar va startaplar tezroq rivojlanadi, bu esa raqobatni oshirishga olib keladi. Raqamlashtirish natijasida kichik va o'rta bizneslar ham katta korporatsiyalar bilan teng sharoitda ishlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, onlayn savdo platformalari yordamida mahsulotlar va xizmatlarni tez va arzon tarzda yetkazib berish imkoniyati paydo bo'ladi. Bu esa monopoliyalarning bozor ustunligini zaiflantiradi va iste'molchilar uchun ko'proq tanlov imkoniyatini yaratadi.

Korrupsiyaga Qarshi Kurashishda Raqamlashtirish

Korrupsiya – bu davlat boshqaruvi va iqtisodiyotning eng katta muammolaridan biridir. Korrupsiya natijasida mamlakat byudjetidan millionlab dollarlik zarar etiladi, fuqarolar huquqlari buziladi va iqtisodiy barqarorlikka tahdid solinadi. Raqamlashtirish esa korrupsiyaga qarshi kurashishda samarali vosita sifatida qo'llaniladi.

Elektron hukumat tizimlari korrupsiyaga qarshi kurashishning eng samarali usullaridan biridir. Elektron xizmatlar orqali fuqarolar va bizneslar bilan davlat orasidagi munosabatlar avtomatlashtiriladi. Masalan, elektron pasport rasmiylashtirish, yer uchastkalarini elektron tenderni orqali sotish va boshqa xizmatlar korrupsiya elementlarini yo'q qiladi. Chunki bu jarayonlarda inson faktori minimal darajada ishtirok etadi, bu esa noto'g'ri qarorlar va aralashuvchanlikni oldini oladi.

Raqamli texnologiyalar yordamida ma'lumotlar bazasi yaratiladi, bu esa korrupsion jinoyatlarni aniqlash va oldini olishga yordam beradi. Masalan, davlat xizmatchilari tomonidan qilingan har qanday amal yoki operatsiya raqamli tizimda

saqlanadi va kerak bo'lganda tekshiriladi. Bundan tashqari, ma'lumotlar bazasida joylashgan ma'lumotlar ommaviy tarzda ochiq bo'lsa, fuqarolar ham davlat boshqaruvi faoliyatini nazorat qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa shaffoflikni oshirish va korrupsiya havf-xatarlarini kamaytirishga yordam beradi.

Ishizlikni Kamaytirishda Raqamlashtirish

Ishizlik – bu iqtisodiy barqarorlikka tahdid soladigan muammo hisoblanadi. Ishizlik natijasida aholining daromad darajasi pasayadi, ijtimoiy nosozliklar ortadi va iqtisodiy rivojlanish sekinlashadi. Raqamlashtirish esa ishizlikni kamaytirishda yangicha yechimlar taklif qiladi.

Raqamlashtirish natijasida yangi kasblar va kasbiy ta'lim yo'nalishlari paydo bo'ladi. Raqamli texnologiyalar orqali fuqarolar yangi ko'nikmalarga ega bo'lish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, dasturlash, sun'iy intellekt, blokcheyn texnologiyalari va ma'lumotlar analiti-kasi sohasida yangi mutaxassislar talab etiladi. Bu esa ishizlikni kamaytirishga va iqtisodiyotni rivojlantirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, raqamlashtirish natijasida onlayn ish rejimlari kengayadi. Onlayn platformalar orqali fuqarolar turli hududlardan va qismlardan ishlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, freelanserlar, onlayn o'qituvchilar, kontent yaratuvchilar va boshqa mutaxassislar o'zlarining mahsulotlarini va xizmatlarini butun dunyo bo'ylab iste'molchilarga yetkazib berishlari mumkin. Bu esa ishizlikni kamaytirishga va iqtisodiy faollashtirishga yordam beradi.

Raqamlashtirishning Cheklanganliklari

Raqamlashtirishning afzalliklari aniq bo'lsa-da, uning qo'llanilishida ba'zi muammolar ham mavjud. Birinchi navbatda, texnologik farq muammosi mavjud. Ba'zi hududlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish uchun zarur infratuzilma yetarli emas. Masalan, internet ulanishining past darajasi yoki kompyuter texnikasining etishmasligi raqamlashtirishni to'liq amalga oshirishga to'sqinlik qiladi.

Ikkinchidan, maxfiylik masalalari yuzaga kelishi mumkin. Raqamli ma'lumotlar bazasidan foydalanishda fuqarolar shaxsiy ma'lumotlarining himoyalanganligi va xavfsizligi haqida qayg'urishadi. Agar ma'lumotlar bazasi himoyasiz bo'lsa, shaxsiy ma'lumotlar noqonuniy tarzda foydalanilishi yoki o'g'rilishi

mumkin. Shuning uchun raqamlashtirish jarayonida ma'lumotlar xavfsizligiga alohida e'tibor berish zarur.

Uchinchi navbatda, raqamlashtirish jarayonida kadrlar tayyorlash va ularni yangi texnologiyalar bilan tanishtirish muhim ahamiyatga ega. Agar fuqarolar va davlat xizmatchilari raqamli texnologiyalardan to'g'ri foydalana olmasalar, raqamlashtirishning afzalliklaridan to'liq foydalanish qiyinlashadi.

Xulosa

Raqamlashtirish zamonaviy iqtisodiyot va boshqaruvsiz alohida mavjud bo'la olmaydigan vosita hisoblanadi. U monopoliyaga qarshi kurashish, korrupsiyani oldini olish va ishizlikni kamaytirishda katta potensialga ega. Biroq, raqamlashtirishni samarali qo'llash uchun davlat tomonidan tegishli siyosatlar ishlab chiqilishi va infratuzilmalarni rivojlantirishga e'tibor berilishi kerak. Raqamlashtirishning afzalliklaridan to'liq foydalanish uchun jamoatchilikning hamkorligi va professional kadrlar tayyorlash muhim ahamiyatga ega.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati

1. Mamadjanov B.D., Shukuraliyev A.S. (2024). "KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHDA RAQAMLASHTIRISHNING O'RNI". Bet 15-20
2. O'zbekiston Respublikasi Monopoliyaga qarshi kurashish qo'mitasi. (2024). "Monopoliyaga qarshi kurashishni tartibga solish". Bet 7-12
3. PF-71-son. (2025). "Korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini takomillashtirish". Bet 45-50
4. "RAQAMLASHTIRISH ORQALI MONOPOLIYAGA QARSHI KURASHISH VA KORRUPSIYANI OLDINI OLISH". (2024). Ta'lim Innovatsiyasi Va Integratsiyasi, 33(1), 73-75
5. "Korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish sohasida". (2024). Bet 30-35
6. "RAQAMLASHTIRISH ORQALI MONOPOLIYAGA QARSHI". (2024). Kalit so'zlar: Raqamlashtirish, monopoliyalar. Bet 80-85
7. Karimov I.A. (2023). "O'zbekiston iqtisodiyoti va raqamlashtirish". Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, bet 100-105.

8. To'xtasinov M.M. (2024). "Elektron hukumat va korrupsiyaga qarshi kurashish". Sog'liq nashriyoti, bet 60-65.
9. Rahmonov R.T. (2023). "Digitalizatsiya va iqtisodiy rivojlanish". Toshkent: Ilm-fan nashriyoti, bet 120-125.
10. Usmonov Z.Z. (2024). "Raqamlashtirish va ishizlik muammosi". Samarqand: Sharq nashriyoti, bet 90-95.